

СЕКЦІЯ 1

Національний та міжнародний досвід і напрями розвитку бухгалтерського обліку як науки та практичної діяльності

УДК 657.1

Сук П. Л., д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”, м. Ніжин, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ОСНОВІ ДОХОДУ ВІД УЧАСТІ В КАПІТАЛІ ДЛЯ РОЗПОДІЛУ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ

Ключові слова: витрати майбутніх періодів, облік, амортизація, доходи від участі в капіталі, звітність.

Особливим видом витрат, що виникають у діяльності підприємств, є витрати майбутніх періодів (далі – ВМП). Вони здійснюються в одному періоді, а відносяться на фінансові результати у наступних періодах.

ВМП розподіляються між періодами, до яких вони відносяться. Такий їх розподіл можна здійснювати за методами амортизації необоротних активів.

Методом, що дає змогу розподілити ВМП відповідно до доходу, отриманого від участі в капіталі, є метод на основі доходу від участі в капіталі.

Доходи від участі в капіталі – доходи від інвестицій, які здійснені в асоційовані, дочірні або спільні підприємства та облік яких ведеться за методом участі в капіталі.

Метод участі в капіталі – метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування [1, п. 3].

Облік доходів від участі в капіталі ведуть на рахунку 72 “Дохід від участі в капіталі” за субрахунками:

721 “Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства”;

722 “Дохід від спільної діяльності”;

723 “Дохід від інвестицій в дочірні підприємства” [2; 3].

Відповідно до видів доходів від участі в капіталі, а також згідно з субрахунками рахунку 72 можна застосовувати декілька методів розподілу ВМП на основі доходів від участі в капіталі, а саме: 1) на основі доходу від інвестицій в асоційовані підприємства; 2) на основі доходу від спільної діяльності; 3) на основі доходу від інвестицій в дочірні підприємства та ін.

При розрахунку розподілу ВМП методом на основі доходу від участі в капіталі потрібно річну суму розподілу ВМП помножити на коефіцієнт розподілу ВМП, який обчислюється діленням фактичного обсягу доходу від участі в капіталі на плановий обсяг доходу від участі в капіталі.

Розподіл ВМП за методом на основі доходу від участі в капіталі здійснюють за формулами:

$$PCPBM\P = CPBM\P \times KPBMP,$$

де PCPBM\P – річна сума розподілу ВМП; CPBM\P – сума розподілу ВМП; KPBMP – коефіцієнт розподілу ВМП.

$$KPBMP = \text{ФОДУК} : \text{ПОДУК},$$

де ФОДУК – фактичний обсяг доходу від участі в капіталі; ПОДУК – плановий обсяг доходу від участі в капіталі.

За увесь період розподілу ВМП визначається плановий обсяг доходу від участі в капіталі, а за кожен звітний період (місяць, рік) береться фактичний обсяг доходу від участі в капіталі.

Розподіл ВМП методом на основі доходу від участі в капіталі можна здійснювати за двома способами: 1) від початкової суми ВМП; 2) від залишкової суми ВМП.

Приклад. Сума ВМП, яку необхідно розподілити на п'ять років, дорівнює 107000 грн. Очікується за п'ять років отримати 285000 грн доходу від участі в капіталі, у тому числі: за 1-й рік – 115000 грн, за 2-й рік – 85000 грн, за 3-й рік – 44000 грн, за 4-й рік – 26000 грн, за 5-й рік – 15000 грн.

Показники коефіцієнту розподілу ВМП: за 1-й рік – 0,4035 ($115000 : 285000 = 0,4035$), за 2-й рік – 0,2982 ($85000 : 285000 = 0,2982$), за 3-й рік – 0,1544 ($44000 : 285000 = 0,1544$), за 4-й рік – 0,0912 ($26000 : 285000 = 0,0912$), за 5-й рік – 0,0527 ($15000 : 285000 = 0,0527$).

Розподілимо ВМП за методом на основі доходу від участі в капіталі за 1-м способом (від початкової суми) (табл. 1) і за 2-м способом (від залишкової суми) (табл. 2).

Таблиця 1

1-й спосіб розподілу ВМП (від початкової суми) за методом на основі доходу від участі в капіталі

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Доходи від участі в капіталі, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	107000	115000	0,4035	43175
2	107000	85000	0,2982	31907
3	107000	44000	0,1544	16521
4	107000	26000	0,0912	9758
5	107000	15000	0,0527	5639
x	Разом	285000	1	107000

Зробимо розподіл ВМП за методом на основі доходу від участі в капіталі із їх залишкової суми (2-й спосіб) (табл. 2).

Таблиця 2

2-й спосіб розподілу ВМП (від залишкової суми) за методом на основі доходу від участі в капіталі

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Доходи від участі в капіталі, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	107000	115000	0,4035	43175
2	63825	85000	0,2982	19032
3	44793	44000	0,1544	6916
4	37877	26000	0,0912	3454
5	34423	15000	0,0527	34423
x	Разом	285000	1	107000

При застосуванні 1-го способу розподіл ВМП здійснюється повністю по визначених періодах (табл. 1), а при 2-му способі в останньому році залишається нерозподілена сума ВМП, яка переноситься на фінансові результати. Це відбувається тому, що при 1-му способі розподіл ВМП здійснюється із початкової (тобто однакової) суми (107000 грн), а при 2-му способі ВМП розподіляються із залишкової суми, яка постійно змінюється (табл. 2).

Висновки. Розподіл ВМП можна здійснювати за методом амортизації необоротних активів на основі доходу від участі в капіталі.

Розрахунок розподілу ВМП за цим методом можна здійснювати двома способами: 1) від початкової суми ВМП; 2) від залишкової суми ВМП.

Відповідно до субрахунків рахунку 72 і видів доходів від участі в капіталі можна застосовувати різні методи розподілу ВМП, зокрема: 1) від інвестицій в асоційовані підприємства; 2) від спільної діяльності; 3) від інвестицій в дочірні підприємства та інші методи.

Список використаних джерел: 1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції” : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 26 квітня 2000 р. № 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text>. 2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України 30 листопада 1999 р. № 291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України 09 грудня 2011 р. № 1591). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

УДК 341.23

Сакун О. С., д-р екон. наук, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Ключові слова: фінансово-господарський контроль; об'єкт фінансово-господарського контролю; предмет фінансово-господарського контролю; метод фінансово-господарського контролю; форма фінансово-господарського контролю.

Важливість контролю для ефективності ведення господарської діяльності важко переоцінити. Контрольні процедури є невід'ємною умовою прийняття управлінських рішень за всіма напрямками господарської і фінансової діяльності підприємства. При цьому контроль повинен відповідати таким умовам, як оперативність, методичність, наукова обґрунтованість та дієвість. Для результативної організації фінансово-господарського контролю необхідним є визначення теоретичної сутності цього поняття.

Теорії основ фінансово-господарського контролю присвятили чимало праць вітчизняні вчені, зокрема Белобжецький І. А., Борисенко Л. М., Виговська Н. Г., Дікань Л. В., Дячек С. М., Живко З. Б., Живко М. О., Завитій О. П., Зубенко Т. М., Мех Я. В., Монаєнко А. О., Мухатаєва А. О., Саченко С. І., Синюгіна Н. В., І., Фурса В. А. Цими авторами було приділено багато уваги питанням функцій, методів та форм фінансово-господарського контролю. Разом з тим, на сьогодні немає єдиної думки щодо визначення предмету, суб'єктів та об'єктів фінансово-господарського контролю.

Для визначення теоретичної сутності фінансово-господарського контролю доцільним є аналіз та порівняння існуючих наукових поглядів щодо сутнісної характеристики цієї категорії. Так Дікань Л.В. та Синюгіна Н.В. визначають фінансово-господарський контроль як «контроль за фінансовими операціями та господарськими процесами з метою встановлення їх законності, правильності і доцільності, що має місце в усіх галузях національної економіки і з'являється в різних формах залежно від форми власності підконтрольного об'єкта» [1].

Завитій О.П. пояснює природу фінансово-господарського контролю тим, що господарська діяльність усіх видів господарювання в умовах ринкової економіки узагальнюється з використанням грошового вимірника, тобто фінансового критерію. Тому в системі економічного контролю сформувався фінансово-господарський контроль. Змістом цього контролю, на думку автора, є виробничі відносини і продуктивні сили у сфері господарської діяльності [2].

Найбільш точним, на нашу думку, є визначення Фурси В. А. та Зубенко Т. М., які наголошують, що «фінансово-господарський контроль – це діяльність державних органів та недержавних організацій спрямована на забезпечення законності та економічної ефективності фінансовогосподарських операцій у ході створення, розподілу, використання і збереження фінансових ресурсів, у тому числі і державних, органами влади, суб'єктами господарювання виробничої та невиробничої сфери» [3].

Важливим аспектом для ідентифікації сутнісного наповнення поняття фінансово-господарського контролю є визначення його предмету.

На думку Л. В. Дікань, предмет фінансового контролю являє собою «фінанси суб'єктів економіки що відбивають виробничі відносини в суспільстві, які складаються в процесі виробництва, розподілу і споживання продуктів» в широкому розумінні, та «у вузькому розумінні слова, тобто стосовно державного бюджету – предметом фінансового контролю є кошти державного бюджету» [1].